

Manifest na podporu nemeckého jazyka na Slovensku

Účastníci Kongresu nemeckého jazyka 2018 v Ružomberku prijali 2. júla 2018 Manifest na podporu nemeckého jazyka na Slovensku, aby posilnili pozíciu nemeckého jazyka vo vzdelávaní, vede, hospodárstve a jazykovej politike Slovenskej republiky.

Návrh znenia manifestu z dielne SUNG – Spoločnosti učiteľov nemeckého jazyka a germanistov Slovenska prešiel pripomienkovaním zo strany 300 prihlásených účastníkov kongresu zastupujúcich vzdelávaciú, vedecko-výskumnú, hospodársku i politickú sféru. Konečná verzia manifestu bola prijatá počas slávnostného úvodného podujatia Kongresu nemeckého jazyka 2018 v Ružomberku a odovzdaná ministerke školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky JUDr. Mgr. Martine Lubyovej, PhD.

Kľúčový princíp viacjazyčnosti v Európskej únii

Jazyková rozmanitosť sa vníma ako kultúrne bohatstvo Európy. Podľa odporúčaní Rady Európy sa princípom viacjazyčnosti má riadiť výber vykonávacích nástrojov v oblasti jazykového vzdelávania, ktoré má u občanov Európskej únie podporovať rozvíjanie schopnosti osvojovať si širšie spektrum jazykov. Európska komisia sa v spolupráci s vládami členských štátov snaží dosiahnuť tzv. „barcelonský cieľ“, aby sa občania Európskej únie **okrem materinského jazyka dohovorili dvomi ďalšími jazykmi** a každý občan dostal možnosť získať viacjazyčný jazykový repertoár. Zasadnutie Európskej rady v Barcelone v marci 2002 vyzvalo na prijatie opatrení s cieľom „zdokonaľiť ovládanie základných zručností, najmä vyučovaním aspoň dvoch cudzích jazykov od útleho veku“.

(Porovnaj všetky zverejnené materiály Rady Európy a Európskej komisie v oblasti jazykovej politiky členských štátov a odporúčania ECML – Európskeho centra pre moderné jazyky pri Rade Európy.)

Rôznorodé argumenty v prospech nemeckého jazyka

Historické súvislosti, kultúrne tradície, geografická blízkosť a ekonomické argumenty hovoria v prípade Slovenskej republiky v prospech vyučovania nemeckého jazyka, ktorý mal v našom kultúrnom prostredí po stáročia neodmysliteľné miesto a v európskom priestore zohráva naďalej dôležitú úlohu pri nadobúdaní interkultúrnych kompetencií. Nemčina je najpoužívanejším materinským jazykom v Európe a tiež jazykom jednej z národnostných menšín žijúcich na Slovensku. Nemecko je najdôležitejším ekonomickým partnerom Slovenskej republiky, Rakúsko naším susedom, v krajine pôsobia tisíce firiem z nemecky hovoriacich krajín. Z hľadiska uplatnenia v nadnárodnom hospodárskom priestore má nemecký jazyk nemalý trhový význam. Znalosť nemeckého jazyka je dôležitým predpokladom mobilnej pracovnej sily a konkurencieschopnosti na európskom trhu práce.

Pozitívny vývoj od roku 2008 a aktuálne zmeny s vážnymi dôsledkami

Slovensko sa od roku 2008 začalo povinnou výučbou dvoch cudzích jazykov približovať k naplneniu ukazovateľov stanovených Európskou komisiou v oblasti viacjazyčnosti. Otvorená a dostatočne široká ponuka cudzích jazykov v slovenských školách bola členmi expertnej skupiny Rady Európy hodnotená vysoko pozitívne. Avšak v dôsledku prijatia Zákona č. 37 z 1. februára 2011, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z.

o výchove a vzdelávaní, a predovšetkým v dôsledku úprav rámcových učebných plánov v inovovanom Štátnom vzdelávacom programe platnom od 1. septembra 2015, ktoré odsunuli druhý cudzí jazyk do pozície voliteľného predmetu a povinnú cudzojazyčnú výučbu v základnej škole obmedzili na anglický jazyk, bol tento pozitívny vývoj zastavený a kontinuita jazykového vzdelávania narušená. Účastníci Kongresu nemeckého jazyka 2018 vyjadrujú hlboké znepokojenie nad dôsledkami prijatých zmien vo výučbe cudzích jazykov, ktoré nie sú v súlade s odporúčaniami pre jazykovú politiku členských štátov Európskej únie a znevýhodňujú našich žiakov v porovnaní so žiakmi iných krajín Európskej únie.

Socioekonomické znevýhodnenie vo viacjazyčnom vzdelávaní

Uskutočnené zmeny sú tiež v rozpore s poznatkami neurodidaktiky cudzích jazykov, ktoré poukazujú na skutočnosť, že paralelné osvojovanie si dvoch alebo viacerých cudzích jazykov umožňujúce dotyk s iným kultúrnym prostredím má u detí v mladšom a staršom školskom veku pozitívny vplyv na celkový kognitívny rozvoj ich osobnosti, rozvoj jazykového citu a sociálnej i interkultúrnej kompetencie. Žiaci zo sociálne slabšieho prostredia však nemajú rovnocenné šance bezplatne sa vzdelávať v dvoch cudzích jazykoch. Pokiaľ výučba dvoch cudzích jazykov nie je garantovaná štátom, nahrádza ju vzdelávanie v komerčnej sfére, ktoré však nie je dostupné každému, čím dochádza k socioekonomickému znevýhodneniu. Vo veku veľmi priaznivom na osvojovanie si cudzieho jazyka, vhodnom na prebudenie vnímavosti voči iným jazykom a kultúram a na výchovu k jazykovej tolerancii nemajú deti zabezpečený rovnoprávny prístup k viacjazyčnému vzdelávaniu.

Redukcia vyučovacích hodín cudzieho jazyka

Obmedzením povinnej výučby cudzieho jazyka iba na anglický jazyk v nižšom strednom vzdelávaní sa u žiakov vo veku 12 – 14 rokov ešte výraznejšie znížil podiel vyučovacích hodín cudzích jazykov na celkovom počte povinných hodín, pohybujúci sa dlhodobo pod priemerom krajín OECD. Krajiny, v ktorých sa učí viac hodín cudzích jazykov, pritom majú nižšiu nezamestnanosť mladých ľudí (INEKO 2013). Správa informačnej siete Eurydice *Kľúčové údaje o vyučovaní jazykov v školách v Európe 2017* okrem toho uvádza, že po Bulharsku je na Slovensku zo všetkých krajín najsignifikantnejší rozdiel medzi prvým a druhým cudzím jazykom v objeme vyučovania.

Výučba nemeckého jazyka pre nemeckú menšinu

Dostatočná ponuka vyučovania nemčiny a vzdelávania nemeckej národnostnej menšiny v jej materinskom jazyku je významným predpokladom, aby mohla ďalej prispievať k rozvoju kultúrneho bohatstva Slovenska. Rozsah výučby v nemeckom jazyku má zohľadňovať aj tento aspekt.

Výrazné zníženie počtu maturitných skúšok z nemeckého jazyka

Súčasný stav a evidentná disproporcii vyučovacích hodín anglického jazyka a ostatných cudzích jazykov zároveň vedie k výraznej redukcii počtu maturitných skúšok z nemeckého jazyka a iných cudzích jazykov ako angličtiny. Markantne sa to prejavuje predovšetkým pri komunikačnej úrovni B2 Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky.

Školy, ktoré pripravujú žiakov na získanie Nemeckého jazykového diplomu a ktoré výrazne podporuje nemecká vláda, tiež pociťujú nepriaznivé dopady aktuálnych zmien, pretože nadväzujú na výučbu nemeckého jazyka v základných školách a počítajú s jazykovo pripravenými uchádzačmi.

Likvidácia nemčiny na stredných odborných školách

Dôležité kroky vzdelávacej politiky na Slovensku smerujú v súčasnosti k inováciám v odbornej príprave (obnovenie systému duálneho vzdelávania) v úzkej spolupráci aj s partnermi v nemecky hovoriacich krajinách. Na drvinej väčšine stredných odborných škôl pritom dochádza k likvidácii nemčiny a iných jazykov ako angličtiny, pretože cudzojazyčná edukácia sa už od 1. septembra 2013 obmedzila výlučne na anglický jazyk, hoci odborné zameranie a špecializácia škôl by si často vyžadovali ovládanie iného cudzieho jazyka.

Nemčina ako konkurenčná výhoda na pracovnom trhu

Negatívnym dôsledkom aktuálneho vývoja cudzojazyčnej edukácie môže byť celkový nedostatok jazykovo kompetentných a konkurencieschopných odborníkov, čím sa oslabí naša pozícia na medzinárodnom trhu práce v porovnaní s uchádzačmi zo susedných krajín. Je nespochybniteľné, že jazyková a kultúrna kompetencia sú dôležitou konkurenčnou výhodou na pracovnom trhu.

Z prieskumu realizovaného v roku 2017 medzi 141 nemeckými a rakúskymi investormi na Slovensku vyplýva, že každý druhý podnik považuje nemčinu za najdôležitejší pracovný jazyk a tretina firiem vyžaduje od svojich pracovníkov, aby ovládali rovnako dobre nemčinu i angličtinu. Viac ako dve tretiny investorov nedokážu bez problémov nájsť nemecky hovoriacich uchádzačov na pracovnom trhu, pričom väčšina firiem uvádza v tejto súvislosti zhoršenie za ostatných päť rokov. Ak sa na Slovensku nezlepší ponuka kvalifikovaných pracovných síl ovládajúcich nemčinu, môže byť pôsobenie nemeckých a rakúskych firiem ohrozené.

Dramatický pokles záujmu o štúdium učiteľstva nemeckého jazyka

Výrazne negatívnou konzekvenciou aktuálnej jazykovej politiky je dramaticky klesajúci záujem o štúdium učiteľstva nemeckého jazyka a iných cudzích jazykov ako jazyka anglického (pokles vidieť aj v kontexte sústavne sa znižujúcej atraktivity učiteľského povolania na Slovensku), v dôsledku čoho hrozí v budúcnosti nedostatok odborne spôsobilých učiteľov iných cudzích jazykov. Naopak, v súčasnosti existujúce kvalifikované ľudské zdroje na zabezpečenie vyučovania nemeckého jazyka nie sú efektívne využité a dochádza k ich znehodnoteniu. Týka sa to aj stoviek učiteľov nemčiny na základných školách, ktorí sa vzdelávali v rámci najväčšieho národného projektu ESF *Vzdelávanie učiteľov základných škôl v oblasti cudzích jazykov v súvislosti s koncepciou vyučovania cudzích jazykov na základných a stredných školách* a v dôsledku jazykovopolitických zmien sa v školách vôbec neuplatnili. Výrazne tiež bola zredukovaná metodická podpora učiteľov nemeckého jazyka.

Záver

Účastníci Kongresu nemeckého jazyka 2018 vyzývajú Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, aby v Národnom programe rozvoja výchovy a vzdelávania prehodnotilo a konkretizovalo koncepciu cudzojazyčného vzdelávania na Slovensku v duchu odporúčaní orgánov Európskej únie a v prospech svojich občanov. Odporúčajú, aby bol v štátnych vzdelávacích programoch umožnený výber prvého cudzieho jazyka z viacerých cudzích jazykov a garantovaná výučba dvoch povinných cudzích jazykov v nižšom strednom vzdelávaní. V jazykovom vzdelávaní je žiaduce výraznejšie uplatňovať inovatívne prístupy, transfer spôsobov osvojovania si cudzích jazykov, využívať ich príbuznosť, vzájomnú súvislosť a prepojenosť vo vzdelávacom systéme.

Zdroje

http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sk/displayFtu.html?ftuId=FTU_3.6.6.html

https://ec.europa.eu/education/policy/multilingualism_sk

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012SC0372&rid=1>

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/71025.pdf

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=LEGISSUM:ef0003>

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/eurydice-briefkey-data-teaching-languages-school-europe_sk

<https://www.idt->

[2017.ch/docs/resolution/Freiburger Resolution IDT 2017 komplett.pdf](https://www.idt-2017.ch/docs/resolution/Freiburger%20Resolution%20IDT%202017%20komplett.pdf)

https://www.dsikh.sk/fileadmin/AHK_Slowakei/Presse/Vysledky_Prieskum_cudzich_jazykov_2017.pdf

[SUNG LOGO.png](#)